

**NAAR EEN *TRIPLE WIN*: DE
HERVORMING VAN CIRCULAIRE
MIGRATIEPROGRAMMA'S TOT
CIRCULAIRE SCHOLINGS- EN
MOBILITEITSPROGRAMMA'S**

Afaf Rahim, Glenn Rayp en Ilse Ruysen

Gentse Economische Inzichten, nummer 4

30 June 2022

KERNINZICHTEN

1. De uitbreiding van legale migratiekanalen wordt vaak beschouwd als een belangrijk middel om irreguliere migratie terug te dringen. Tegelijk zou het de impact van de veroudering van de bevolking in de (Westerse, rijke) migratiebestemmingslanden milderen, de economische ontwikkeling in de herkomstlanden bevorderen, én het inkomen van de immigranten zelf verhogen.
2. Beleidsinitiatieven ter versterking van legale migratie worden evenwel maar zeer schoorvoetend overwogen. Bovendien is het gangbare migratiebeleid georiënteerd op hooggeschoolde migranten, hetgeen resulteert in een *mismatch* tussen de voorwaarden voor legale toegang tot de bestemmingslanden en het gemiddelde profiel van irreguliere migranten.
3. We stellen voor legale migratiemogelijkheden uit te breiden tot migranten van alle scholingsniveaus door deze te combineren met opleidingsprogramma's in de landen van herkomst. In het bijzonder pleiten we voor de omvorming van programma's van circulaire migratie tot innovatieve programma's die beroepsopleiding in de landen van herkomst combineren met tijdelijke tewerkstellingsmogelijkheden in bestemmingslanden.

DE PROBLEEMSTELLING

Herkomstlanden pleiten vaak voor een uitbreiding van de legale toegangsmogelijkheden in bestemmingslanden om irreguliere migratie in te dijken en de schaarste op de arbeidsmarkt —als gevolg van de veroudering van de bevolking — te milderen. Maar de schaarse mogelijkheden tot legale migratie in bestemmingslanden geven meestal voorrang aan hoogopgeleide immigranten, hetgeen tot een *mismatch* leidt tussen de voorwaarden tot reguliere migratie en het gemiddeld profiel van irreguliere migranten. Bovendien is — ondanks de formele onderschrijving van de Globale Compact voor Veilige, Geordende en Reguliere Migratie door 164 VN-lidstaten in 2018 - de bereidheid tot versoepeling van de toetredingsvoorwaarden veeleer beperkt omwille van een wijdverspreid anti-vreemdelingengevoel bij een deel van de bevolking (Facchini en Mayda, 2008; Böhmelt, 2021), dat nog verder kan toenemen door de sociaal- en economische gevolgen van de COVID-pandemie (Guadagno, 2020). Beleidsmakers worden bijgevolg geconfronteerd met een drievoudige uitdaging: (i) het uitbreiden van de legale migratie-mogelijkheden zonder het anti-vreemdelingsentiment verder aan te wakkeren; (ii) het uitbreiden van de toegang tot legale migratiemogelijkheden voor laag- of gemiddeld opgeleiden, die in de irreguliere migratie oververtegenwoordigd zijn, en (iii) het bevorderen

van de overeenstemming van de vraag naar en het aanbod van opgeleide arbeidskrachten op de arbeidsmarkt via arbeidsgebonden migratie.

In functie van deze uitdaging worden programma's van *circulaire migratie* d.i. een vorm van migratie waarbij mensen herhaaldelijk heen en weer gaan tussen twee of meer landen (IOM definitie), regelmatig aangeprezen als een geschikt model van legale migratie, waarbij werkgevers over flexibele arbeidskrachten kunnen beschikken zonder dat de controle over de grenzen in het gedrang komt (door het circulaire of terugkeer karakter van de migratie). Verschillende internationale instanties en organisaties koesteren hoge verwachtingen met betrekking tot circulaire migratieprogramma's (CMP), verwijzend naar hun *triple win*-karakter omdat zowel de herkomst- en bestemmingslanden als de migranten zelf er baat bij kunnen hebben (zie Venturini, 2008; Fargues, 2008; Wickramasekara, 2011; Constant et al., 2012; Castles en Ozkul, 2014). Circulaire migratie vermijdt bijkomende druk op de sociale infrastructuur in de bestemmingslanden en reduceert de sociale en politieke kost waarmee migratie wordt geassocieerd. Voor de herkomstlanden zou circulaire migratie voordelig zijn via de inkomenstransfers (geld die migranten terugsturen), de vermindering van *brain drain* door het tijdelijke karakter van de migratie, evenals de stijging van het menselijke kapitaal via de hogere scholing en vaardigheden waarmee migranten terugkeren (ook gekend als het *brain gain* fenomeen). Ten slotte winnen de migranten zelf door het hogere inkomen dat zij via werken in het buitenland verwerven, evenals de mogelijkheden die ze krijgen om hun vaardigheden te verbeteren en hun menselijk kapitaal te ontwikkelen.

De feiten suggereren echter een belangrijke kloof tussen de *triple win*-verwachting met betrekking tot de CMPs en hun werking in de praktijk (zie o.m. Newland et al., 2008; Wickramasekara, 2011; Castles en Ozkul, 2014; Solé et al., 2016). In hun recent literatuuroverzicht duiden Rahim et al. (2021) op de beperkte schaal van de CMPs als de centrale factor ter verklaring van de kloof tussen verwachtingen en realiteit. Dat wil zeggen: in recente CMPs zijn er te weinig mensen betrokken om een betekenisvolle impact te hebben op inkomen of economische ontwikkeling in herkomstlanden en de vacatures voor knelpuntberoepen in de bestemmingslanden in te vullen. Bijvoorbeeld, CMPs gericht op lagergeschoolde migranten zouden de werkloosheidsdruk in herkomstlanden kunnen verminderen, maar de beperkte schaal van de programma's zorgt voor een verwaarloosbaar effect op tewerkstelling en ontwikkeling. Ook de reductie van de *brain drain* – vaak aangehaald als een belangrijk voordeel van circulaire migratie - wordt tegengesproken door de wereldwijde concurrentie voor talent waarin bestemmingslanden zijn verwikkeld waardoor hogergeschoolde migranten (redelijk snel) permanente verblijfsrechten worden verleend. Het is daarom nodig om een *nieuw type* van circulaire migratieprogramma te ontwikkelen dat beter in staat is om de *triple win*-verwachtingen te vervullen. Voor het voorstel dat we ter zake doen, baseren we ons in het bijzonder op onze recente kritische doorlichting van de circulaire migratieprogramma's (Rahim et al., 2021).

HET VOORSTEL

De beschreven drievoudige uitdaging vergt een uitbreiding van legale migratiemogelijkheden, in het bijzonder via een hervorming en uitbreiding van de CMPs. Het invullen van de vraag naar juist en voldoende gekwalificeerde arbeidskrachten door het aantrekken van buitenlandse migranten vereist een hervorming en herconciëring van de CMPs waarin circulaire migratie wordt gekoppeld aan beroepsopleidingsprogramma's, toegankelijk voor werknemers ongeacht hun scholingsniveau. Meerbepaald stellen we voor nieuwe CMPs in het leven te roepen die — voor een selectie van de buitenlandse werknemers - beroepsopleiding in de landen van herkomst combineert met stage- en arbeidsopportuniteiten in de bestemmingslanden (een internationale variant van een dual leerstelsel, zo men wil).

Hiervoor kan men steunen op de *Skill Mobility Programs (SMPs)*. Dit zijn reeds bestaande initiatieven van opleiding en migratie, gericht op de mobiliteit van laag- en gemiddeld geschoolde migranten. Oorspronkelijk zijn de SMPs ontworpen om de *brain drain* van hogergekwalificeerde migranten tegen te gaan. Zij combineren opleiding en scholing met internationale arbeidsmobiliteit in het kader van een partnerschap tussen herkomst- en bestemmingsland (Clemens, 2015; Barslund et al., 2019). Herkomst- en bestemmingslanden organiseren gezamenlijk opleidingsprogramma's voor inwoners uit het herkomstland, gericht op de vraag naar gekwalificeerde werknemers in beide landen. De werknemers in opleiding of een deel van hen kunnen dan kandideren voor openstaande jobs in het land van bestemming, doorgaans in sectoren gekenmerkt door knelpuntberoepen en een groot tekort aan arbeidskrachten.

Zoals bij de CMPs verwacht men van de SMPs een voordeel voor alle betrokken partijen. Migranten kunnen een hoger inkomen verwerven in de bestemmingslanden, bestemmingslanden kunnen een tekort aan gekwalificeerde arbeidskrachten invullen aan een lagere opleidingskost en herkomstlanden realiseren een *brain gain* wanneer meer werknemers worden opgeleid dan uiteindelijk in het bestemmingsland worden aangeworven. De meeste operationele SMPs zijn gericht op het verhelpen van het tekort aan werknemers in de verpleging en de gezondheidszorg — zoals de pilootprojecten van het Duitse GIZ in Vietnam, Servië, Bosnië, de Filippijnen en Tunesië; het universitair ziekenhuis van Helsinki dat verpleegsters opleidde en rekruteerde in de Filippijnen; of het Australische KANI-initiatief (Clemens, 2015) - maar daartoe beperken ze zich niet. Er bestaan eveneens programma's gericht op andere sectoren, zoals de opleidingen die Italië aan Tunesiërs en Moldaviërs verstrekt om de tekorten in de toerismesector op te vangen. Deze voorbeelden wijzen eveneens op de nadruk in de SMPs op

professionele en beroepsopleiding ten behoeve van intermediair of lagergeschoolden, veeleer dan op de internationale mobiliteit van hogeschoolden of universiteitsstudenten.

Ondanks hun potentieel, zijn de SMPs vijf jaar na hun lancering (Clemens, 2015) evenwel het experimentele stadium en het niveau van de pilootprojecten nog niet ontgroeid. Volgens de OESO (OECD, 2018) zijn de belangrijkste obstakels die een grootschalige toepassing van de SMPs in de weg staan:

- de weigerachtige houding vanwege overheidsinstellingen die *brain gain* in herkomstlanden als eerste doelstelling hebben, om financiële steun te verstrekken aan programma's gericht op het tegemoet komen aan de tewerkstellingsbehoeften van (rijke) bestemmingslanden. Privaat gefinancierde SMPs zijn dan weer te duur voor de meeste potentiële migranten en blijven daarom beperkt tot een klein aantal tewerkstellingsopportuniteiten in bestemmingslanden;
- de uitdaging om in herkomst- en bestemmingslanden de bedrijfswereld te betrekken bij de SMPs en zich te verzekeren van hun actieve medewerking (OESO, 2018). Steun voor en medewerking van de bedrijfswereld aan de SMPs is noodzakelijk om een *mismatch* te vermijden tussen vraag en aanbod aan opleidingen en ervoor te zorgen dat de opleidingen in overeenstemming zijn met de arbeidsvraag van de ondernemingen;
- de beperkte of onzekere overdraagbaarheid van de nieuwe vaardigheden verworven door de migranten in de bestemmingslanden naar het land van herkomst, hetgeen hun tewerkstellingskansen bij terugkeer belemmert;
- de moeilijkheden bij het opzetten en het opvolgen van opleidingsprogramma's die beantwoorden aan de kwalificaties en de kwaliteitsvereisten van zowel het bestemmings- als het herkomstland.

Circulaire migratieprogramma's die (beroeps-)opleiding combineren met *circulaire* migratie van buitenlandse werknemers en die de professionele scholing in de herkomstlanden uitbreiden, bestempelen we als *circulaire scholings- en mobiliteitsprogramma's* (CSMPs). CSMPs hervormen tot CSMPs laat toe in de bestemmingslanden het aanbod aan gekwalificeerde werkkrachten te verhogen en de irreguliere migratie te reduceren. Tegelijk neemt tevens in de herkomstlanden de voorraad menselijk kapitaal en geschoolde arbeidskrachten toe, hetgeen de *brain drain* vermindert.

Het combineren van opleiding en circulaire migratie verhelpt aan de bovenvermelde tekortkomingen van de SMPs die hun grootschalige toepassing verhinderen. Ten eerste biedt circulaire migratie het ruimere reguliere kanaal van internationale mobiliteit dat de SMPs voor hun expansie nodig hebben.

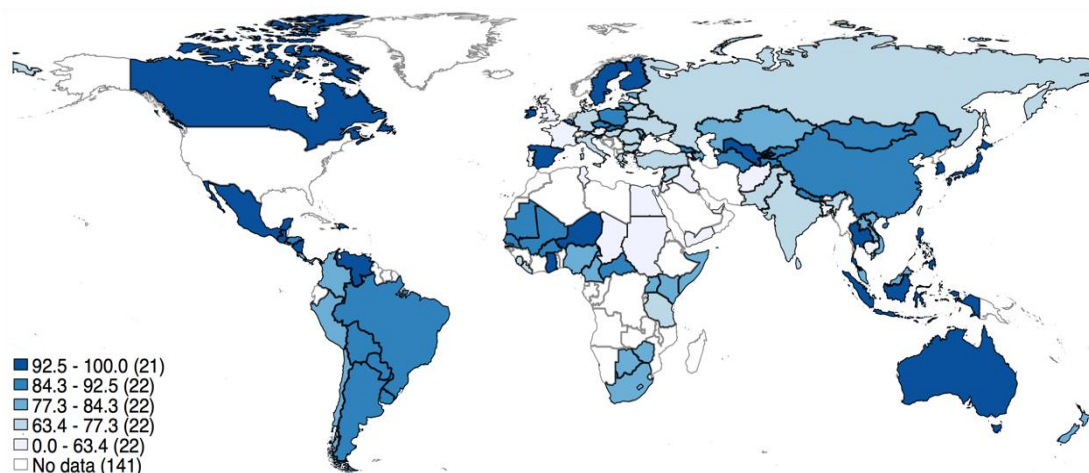
Vervolgens zullen alle deelnemers aan de opleidingsprogramma's bijdragen tot de ontwikkeling van het menselijk kapitaal in herkomstlanden vermits circulaire migratie een terugkeer naar het land van herkomst impliceert. Dit neemt een belangrijk obstakel weg tot een grotere financiële of andere betrokkenheid van de overheid bij SMPs, bijvoorbeeld via het budget of de logistiek van de ontwikkelingssamenwerking. Ten derde, omdat circulaire migratie bestaat uit recurrente periodes van internationale mobiliteit, beperken de opties ter valorisatie van hun kwalificaties en opleiding voor de migranten in deze programma's zich niet louter tot de opportuniteiten in hun land van herkomst. Ten vierde, CSMPs moeten niet noodzakelijk uit twee aparte trajecten bestaan, i.e. één gericht op tewerkstelling in het herkomstland en een ander op tewerkstelling in het bestemmingsland. Een uniform traject kan de opvolging en kwaliteitscontrole aanzienlijk vereenvoudigen vermits alle deelnemers in essentie hetzelfde programma volgen. Zo kunnen CSMPs ook zorgen voor een opleiding van gelijke kwaliteit voor alle deelnemers. Ten slotte zorgen de inbreng en betrokkenheid van de bedrijfswereld en een nauwe samenwerking en coördinatie tussen de overheden van herkomst- en bestemmingslanden voor lagere zoek- en rekruteringskosten voor de deelnemende ondernemingen en de werknemers in deze programma's.

Door de uitbreiding van reguliere migratietrajecten en het faciliteren van arbeidsmobiliteit via de CSMPs, kunnen we verwachten dat de kans vermindert op irreguliere migratie in de bestemmingslanden en het beroep dat werkgevers doen op migranten zonder papieren om aan hun tekort aan werknemers te verhelpen. Een beleid dat de mobiliteit van werknemers beperkt, dreigt daarentegen in eigen voet te schieten als werknemers zich — bij gebrek aan reguliere trajecten - wenden tot irreguliere migratiekanalen of na het verlopen van hun verblijfsvergunning in het bestemmingsland blijven en werkgevers irreguliere migranten aanwerven (Zimmerman, 2014). Zo zorgde het strengere migratiebeleid gericht op het aan banden leggen van de circulaire migratie in de jaren 1960-1970 tussen Mexico en de VS niet voor een daling van het aantal immigranten, maar eerder dat een groep *circulaire* Mexicaanse migranten *met* papieren plots *permanente* migranten zonder papieren werd (Massey et al., 2016). Tot op zekere hoogte functioneren reguliere en irreguliere migratie als communicerende vaten, waarvan de relatieve omvang onder meer afhankelijk is van de contingentering van de reguliere migratie en het aantal verblijfsvergunningen dat wordt toegekend. Er zijn indicaties dat een uitbreiding van legale en reguliere migratiekanalen tussen Mexico en de VS irreguliere migratie heeft teruggedrongen (Clemens en Gough, 2018).

Een geslaagde implementatie van de CSMPs vereist echter niet alleen politieke wil, maar hangt eveneens af van de voorkeur bij de potentiële migranten tot tijdelijke in plaats van permanente migratie, én van de verwachte vraag naar jobs van verschillende kwalificatieniveaus. Het eerste gaat ervan uit dat mensen een natuurlijke neiging tot tijdelijke migratie hebben. Hoewel sommigen deze stelling betwijfelen (Wickramasekara, 2011), geven peilingen naar de migratie-intenties inderdaad aan dat niet alle potentiële migranten permanent naar het buitenland willen verhuizen (Esipova et al., 2011). Op basis van de *Gallup World Polls* voor 112 landen tijdens de periode 2009-2012, beschouwden

Rahim et al. (2021) de voorkeur bij de *lagergeschoolde* respondenten (i.e. diegene die enkel het basisonderwijs hebben gevolgd) tussen permanente en tijdelijke migratie. Figuur 1, die het aandeel in elk land toont van de potentiële migranten die tijdelijke migratie verkozen, geeft aan dat in de meeste landen de voorkeur voor tijdelijke migratie domineert op permanente migratie. Het aandeel van de lagergeschoolden die tijdelijke migratie verkiest, bedraagt minstens 63% van alle respondenten die aangeven te willen migreren in 87 van de 109 landen waarvoor gegevens beschikbaar zijn. Dit onderbouwt en steunt het idee van een uitbreiding van circulaire migratie.

Figuur 1. Aandeel laaggeschoolden met voorkeur voor tijdelijke migratie

Noot: Eigen berekeningen op basis van de Gallup World Poll enquêtes (editie 2019-2020). De figuur toont het geschatte aandeel (in percentage) van de laaggeschoolde respondenten die aangeven tijdelijk te willen migreren met betrekking tot alle laaggeschoolde respondenten die aangeven te willen migreren, zowel tijdelijk als permanent. Als laaggeschoolde respondenten beschouwen we individuen tussen 15 en 50 jaar die enkel het basisonderwijs hebben beëindigd.

Wat de verwachte evolutie van de vraag naar jobs van verschillende scholings- en kwalificatieniveaus betreft, is het maken van een betrouwbare voorspelling verre van eenvoudig. Verschillende factoren die zelf onzeker zijn, spelen hierbij een rol, zoals de technologische evolutie, het arbeidsaanbod en de werkloosheidsgraad van de autochtone bevolking en de algemene macro-economische toestand in het land van herkomst en bestemming. Maar met een voortschrijdende veroudering van de bevolking in

de bestemmingslanden en steeds duidelijkere structurele tekorten op de arbeidsmarkt, kunnen we een stijging verwachten van de vraag naar buitenlandse werknemers. Vergrijzing van de bevolking is dé demografische trend bij uitstek die de 21ste eeuw zal kenmerken. In haar laatste bevolkingsvooruitzichten verwacht de Europese Commissie tegen 2070 een daling van de totale bevolking in de EU met 23 miljoen mensen (5%). Het arbeidsaanbod, i.e. het aantal mensen op actieve leeftijd, wordt verwacht om tegen dan met 16 miljoen (of 16%) te dalen. Dit stemt overeen met een jaarlijkse daling met 0.3% (Europese Commissie, 2020). In een bijdrage voor de *Employment Working Group* van de G-20 top in 2019, wees de OESO er op dat alle G-20-landen in de volgende decennia met een vergrijzing van de bevolking zullen worden geconfronteerd, de hoge inkomenslanden voorop. Bij ongewijzigde arbeidsmarktparticipatiegraden impliceert dit een ongeziene stijging van het aantal gepensioneerden per werknemer (OESO, 2019).

De invulling van vacatures in knelpuntberoepen en het opvangen van de gevolgen van de vergrijzing van de bevolking vergt natuurlijk niet noodzakelijk meer legale arbeidsmigratie. Een belangrijk alternatief is de verhoging van de werkzaamheidsgraad van de eigen bevolking via een beleid dat de participatie aan de arbeidsmarkt stimuleert en arbeidsongeschiktheid wegens langdurige ziekte reduceert. Zeker in landen zoals België — waar de werkzaamheidsgraad amper 70% van de bevolking op actieve leeftijd (i.e. 20 tot 64 jaar) bedraagt met substantiële regionale verschillen - zou deze optie voorrang kunnen krijgen op het aantrekken van meer buitenlandse werkkrachten. De omvang van het *mismatch*-probleem op de arbeidsmarkt – i.e. openstaande vacatures die niet ingevuld raken met de huidige arbeidsreserve en de meer algemene moeilijkheid om geschikte arbeidskrachten te vinden - is echter dermate dat beide beleidsopties veeleer complementair zijn dan substituten (op voorwaarde dat immigratie aan de juiste scholing wordt gekoppeld). Integendeel, de demografische evolutie zal de wenselijkheid van een dergelijk tweesporenbeleid enkel versterken. Bovendien is de efficiëntie van de twee beleidsopties (verhoging van de binnenlandse werkzaamheidsgraad en het opleiden en aantrekken van buitenlandse arbeidsmigranten) afhankelijk van de afstand tot de arbeidsmarkt van de respectievelijke doelgroepen in termen van arbeidsmotivatie, -attitude en dergelijke. Deze spelen zeker niet in het nadeel van immigranten, die typisch worden gekenmerkt door een grote arbeidsbereidheid en precies vragen om de kans dit te kunnen tonen (Dawson et al. (2018). In termen van het overheidsbeleid, hebben de twee beleidsopties betrekking op andere domeinen en budgetten (arbeidsmarktbeleid en ontwikkelingssamenwerking) die ook vanuit dit oogpunt complementair en bijgevolg met grotere efficiëntie kunnen worden ingezet. Ten slotte, door ruimere opties tot legale arbeidsmigratie deel te laten uitmaken van een structurele inspanning ter verhoging en verbetering van het professionele opleidingsniveau in de herkomstlanden, wordt economische groei en ontwikkeling bevorderd, niet alleen in de herkomstlanden van migratie maar eveneens mondiaal.

Een inspanning is vereist om de structuur en implementatie van de CSMPs beter in overeenstemming te brengen met de *Global Compact on Migration*. In hun recente bespreking van de literatuur stellen Rahim et al. (2021) dat de meeste programma's van circulaire migratie in meer of mindere mate

afwijken van de aanbevelingen en referentiecriteriën voor legale, veilige en geordende migratie. Deze afwijkingen betreffen in de eerste plaats gebonden arbeidscontracten (werknemers die aan een specifieke werkgever gebonden zijn), de afwezigheid van socialezekerheidsbescherming of de meeneembaarheid van de socialezekerheidsrechten. Deze hinderpalen kunnen een negatieve impact hebben op het loon van de buitenlandse werknemers en als gevolg hiervan, op de inkomenstransferten naar het land van herkomst. Dit dreigt de economische ontwikkeling in de herkomstlanden te belemmeren. Het aanbrengen van bepaalde verbeteringen om aan deze tekortkomingen te verhelpen kunnen de verwachte impact van de CSMPs ten goede komen en meer aanvaardbaar maken voor alle betrokken partijen. Deze verbeteringen hebben, *inter alia*, betrekking op Doelstelling 21 (duurzame reïntegratie van terugkerende migranten) en Doelstelling 22 (instellen van een systeem van de meeneembaarheid van de socialezekerheidsrechten) van de referentiecriteriën voor geordende migratie in de *Global Compact on Migration*.

De geschikte fora ter bespreking en hervorming van programma's die opleiding, scholing en circulaire migratie combineren, evenals de structuur van de CSMPs, lijken de G-20, de *International Migration Organisation* (IMO) en de *International Labour Organisation* (ILO, die tripartite is samengesteld), gezien hun initiatiefnemende en coördineerde rol. Tekorten aan juist en goed gekwalificeerde werknemers en de vergrijzing van de bevolking zijn *globale* uitdagingen. Bovendien is een globale inspanning en een verdeling van de lasten nodig voor de uitbreiding van de CSMPs tot het operationele niveau. Beroepsopleiding en het assimileren van professionele kwalificaties hebben een belangrijke vastekostcomponent, wat betekent dat schaalvoordelen mogelijk zijn door de fondsen samen te brengen die de landen bereid zijn te investeren. Coördinatie op globaal niveau is eveneens nodig om *freeriding*gedrag te voorkomen, waarbij landen hun grenzen openstellen voor deelnemers aan de CSMPs zonder hier financieel toe bij te dragen. Daarnaast behoren de G-20, de IMO en ILO tot de belangrijkste fora waar de belangrijkste landen van bestemming én herkomst van migratie samenkomen. De coördinatie van de CSMPs moet open, snel en flexibel zijn. Voor hun uitbouw vormen de bestaande CMSs en SMPs een natuurlijk vertrekpunt, samen met de bestaande initiatieven van beroepsopleiding in laag- en middeninkomenslanden (zoals de samenwerking tussen de EU en de Maghreb landen sinds 2015) (Groothertogdom Luxemburg, 2015). De scholingsprogramma's in de herkomstlanden moeten hierbij voldoende rekening houden met de vraag naar en de tekorten aan geschoold personeel in zowel het bestemmings- als het herkomstland, alsook de reguliere migratiekanalen waaraan CSMPs kunnen worden gekoppeld (zoals bedrijfsstages).

Mits aan deze voorwaarden wordt voldaan, verwachten we wel degelijk belangrijke triple-win effecten van de omvorming van programma's van circulaire migratie tot CSMPs. Het combineren van beroepsopleiding in landen van herkomst met tijdelijke tewerkstellingsmogelijkheden belooft belangrijke opportuniteiten voor zowel landen van herkomst, bestemming als de migranten zelf te creëren. Zeker in de huidige tijd van vergrijzing en krapte op de arbeidsmarkt in typische bestemmingslanden, maar ook toenemende ongelijkheid en gebrek aan economische opportuniteiten

in herkomstlanden kunnen dergelijke programma's een pragmatische en efficiënte oplossing bieden. Bovendien versterken ze de structurele samenwerking tussen Noord en Zuid zonder de welke de maatschappelijke uitdagingen op mondiaal vlak niet krachtadig kunnen worden aangepakt.

REFERENTIES

- Barslund, M.; M. Di Salvo; N. Laurentsyeve; L. Lixi; en L. Ludolph (2019), *An EU-Africa Partnership Scheme for Human Capital Formation and Skill Mobility*, CEPS Project Report
- Böhmelt, T. (2021), "How public opinion steers national immigration policies". *Migration Studies*, Vol. 9, No. 3, pp. 1461-1479.
- Constant, A.; O. Nottmeyer; en K. Zimmerman (2012), "The Economics of Circular Migration", in *IZA Discussion Papers*, No. 6940, Bonn, Germany, Institute for the Study of Labor
- Castles, S.; en D. Ozkul (2014), "Circular Migration: Triple Win, or a New Label for Temporary Migration", in *Global and Asian Perspectives on International Migration*, Springer, Cham, pp. 27-49
- Clemens, M. (2015), "Global Skill Partnerships: A Proposal for Technical Training in a Mobile World", in *IZA Journal of Labour Policy*, Vol. 4, No. 2
- Clemens, M.; en K. Gough (2018), "Can Regular Migration Channels Reduce Irregular Migration", in *Center for Global Development Briefing Notes*, February
- Dawson, C.; M. Veliziotis; en B. Hopkins (2018), "Understanding the perception of the 'migrant work ethic'", in *Work, Employment and Society*, Vol. 32, No. 5, pp. 811-830.
- Esipova, N.; J. Ray; en A. Pugliese (2011), *The Many Faces of Global Migration*, Gallup World Poll, Gallup and International Organization for Migration Report
- Europese Commissie (2020), "The 2021 Ageing Report. Underlying Assumptions and Projections Methodologies", in *European Economy Institutional Papers*, No. 141
- Facchini, G.; en A.M. Mayda (2008), "From individual attitudes towards migrants to migration policy outcomes: Theory and evidence", in *Economic Policy*, Vol. 23, No. 56, pp. 652-713.
- Fargues, P. (2008), "Circular Migration: Is It Relevant for the South and East of the Mediterranean?", in *Circular Migration Series CARIM Analytic and Synthetic Notes*, No. 40
- Guadagno, L. (2020). "Migrants and the COVID-19 pandemic: An initial analysis", in *Migration Research Series*, No. 60. International Organization for Migration (IOM). Geneva
- IOM – International Organization for Migration (2018), "*DTM Middle East and North Africa: North Africa Migrants Profile. DTM Flow Monitoring Survey Results*" (January 2017 to June 2018), Geneva

- Massey, D. S.; K. A. Pren; en J. Durand (2016), "Why Border Enforcement Backfired", in *American Journal of Sociology*, Vol. 121, No. 5, pp. 1557-1600
- OESO (2018), "What Would Make Global Skills Partnerships Work in Practice?", in *Migration Policy Debates*, No. 15
- OESO (2019), *Adapting to Demographic Change*. Paper prepared for the first meeting of the G20 Employment Working Group under the Japanese G20 Presidency, 25-27 February 2019, Tokyo
- Newland, K.; D. Agunias; en A. Terrazas (2008), *Learning by Doing: Experiences of Circular Migration*, Migration Policy Institute
- Lutz, Philipp; en Felix Karstens (2021), "External Borders and Internal Freedoms: How the Refugee Crisis Shaped the Bordering Preferences of European Citizens", in *Journal of European Public Policy*, Vol. 28, No. 3, pp. 370-388, <https://doi.org/10.1080/13501763.2021.1882541>
- Rahim, A.; G. Rayp; en I. Ruysen (2021), "Circular Migration: Triple Win or Renewed Interests of the Destination Countries?" in *UNU-CRIS Working Papers*
- Solé, C.; S. Parella; T. S. Martí; en S. Nita (eds) (2016), *Impact of Circular Migration on Human, Political and Civil Rights: A Global Perspective*, Vol. 12, Springer
- The Expert Council's Research Unit (SVR Research Unit)/Migration Policy Institute Europe (MPI Europe) (2019), *Legal Migration for Work and Training: Mobility Options to Europe for Those Not in Need of Protection*, Berlin
- Venturini, A. (2008), Circular migration as an employment strategy for Mediterranean countries. CARIM analytic and synthetic notes 2008/39, Robert Schuman Centre for Advanced Studies
- Wickramasekara, P. (2011), "Circular Migration: A Triple Win or a Dead End", in *ILO Global Union Research Network (GURN) Discussion Papers*, No. 15
- Zimmermann, K. F. (2014), *Circular Migration*, IZA World of Labor

dr. Afaf Rahim (VUB)

Afaf Rahim is verbonden aan het Curiae Virides project aan de Vrije Universiteit Brussel (VUB). Ze behaalde een doctoraat in de milieu-economie aan de universiteit van Wageningen. Ze was voordien geassocieerd onderzoeker aan het Kieler Institut fur Weltwirtschaft, docent aan de universiteit van Marburg en post-doctoraal onderzoeker aan de universiteit van Pretoria. Recent was ze als *visiting* onderzoeker aan UNU-CRIS in België verbonden. Haar recent onderzoek spits zich toe op migratiebeleid en de sociaal-economische integratie van migranten.

Prof. Dr. Glenn Rayp (Universiteit Gent en UNU-CRIS)

Glenn Rayp is professor in de internationale economie aan de Universiteit Gent en geaffilieerd academisch onderzoeker bij UNU-CRIS, waar hij de cluster over internationale handel en investeringen coördineert. Zijn huidig onderzoek omvat de impact van internationale handel op de productiviteit en arbeidsvraag, evenals de efficiëntie en de impact van regionaal integratie-akkoorden.

Prof. Dr. Ilse Ruysen (Universiteit Gent en UNU-CRIS)

Ilse Ruysen is professor in migratie-economie aan de Universiteit Gent en geaffilieerd academisch onderzoeker bij UNU-CRIS. Zij coördineert het CliMigHealth international thematisch netwerk van de UGent dat de nexus tussen klimaatverandering, migratie en gezondheidszorg analyseert. Haar onderzoek spitst zich toe op de determinanten van internationale migratie en de locatiekeuze van migranten, met specifieke aandacht voor klimaatverandering, gezondheid, veiligheid en geweld, alsook migratienetwerken.

Dit Gents Economisch Inzicht werd mee ondersteund door NN.

Gentse Economische Inzichten vormen een forum voor de communicatie van toegankelijk gecommuniceerde onderzoeksbevindingen en beleidsaanbevelingen door professoren van de Vakgroep Economie van de Universiteit Gent.

De Gentse Economische Inzichten vertolken alleen de visie van de auteur(s). Zij kunnen niet doorgaan als de visie van de hele vakgroep of universiteit.

Voor verdere onderzoeksresultaten en inzichten vanuit de Vakgroep Economie verwijzen we naar <https://www.ugent.be/eb/economics/en>.